

(1932-4) (*EntreDL* II, 36, 49). A Ribagorça i Mataranya es conserva normalment la -o com a vocal de suport darrere el grup de consonants: *ġëndro* a Maella (*AlcM*).

Quant als orígens llunyans el que he dit del lligam amb l'arrel GEN- de GENUS i GIGNERE és veritat però probablement només com a resultat definitiu (cf. Brugmann, *Grundr.* I, 405, 364; II, i, 335; Niedermann, *Mél. Meillet*, 109; Walde-H., 590-1; Ernout-M., 397), car altres llengües indoeuropees tenen dues arrels paral·leles (tanmateix no inconnexes) GEN- 'engendrar' i GEM- 'casar', i d'aquesta prové el nom del gendre: en particular el gr. *γαμβρός* < ΓΑΜ-RO- (al costat de *γαμέω* 'm'amullero'); mentre que en italià, potser sobretot per raó fonètica, GEMRO- es tornà GENRO- (d'on GENDER), si bé ajudant-hi indiscutiblement la consciència popular de la comunitat entre les dues idees. Sembla que l'eslau, on es diu *zeŋi* (rus *zjati*), representa ΓΑΜΤΙ-, i que l'irani occidental presenta el mot en una variant ΓΕΜΑΤΙ-: belutxi *zāmāt*, persa mod. *dāmād* (pronunciat *domod* pels *tādžiks*), i en forma més reduïda en altres llengües¹ quasi pertot, si bé el tafí (ribera occidental del Caspi) diu *dumbor*, forma isolada amb -r, que sembla germana del gr. *γαμβρός*.

Seguí com vulguí, en el sentiment lingüístic llatí, i en el nostre, el grup d'*engendrar* i els altres mots que tractarem funcionen simplement com a derivats de *gendre*.

DERIV.: *Gendra. Engendrar* [Llull]: «no-s cové que la nostra ànima puscha tant entendre con és la obra que Déus ha en si mateix, *engennant* lo Pare lo Fill, e hixent lo sant Sperit del Pare e del Fill», *Blanq.* (NCL I, 166.6), «si per voler entendre alguna subtilitat és *engendrada* alguna dubitació, adoncs cové que hom recorra a fe ---» (id., id. IX, 198.9); «Déus lo Pare *engena* Déu qui és fill, e del Pare e del Fill ix Déus qui és Sant Spirit», «enaxí com lo cors compost, que ix *engennat* dels elements ---», «maldix son pare qui lo havia *engendrat*, e sa mare qui lo havia concebut», Llull (*Merav.*, Ag. I, 19, 76, 98); «malaltia de les abelles, quant no *engendren*: blapsigonia», OPou (*TbPu.*, 88). *Engendrador*: «lo qual bé *engennat* és la persona del Fill, e lo *engendrador* és la persona del Pare», Llull (*Merav.* I, 33). *Engendrabre. Engendrament; engendrant; engendratu; engendre. Engenerant.*

Gènere, pres del ll. *gēnus*, *gēnēris*, 'llinatge', 'espècie, gènere', també derivat de *gignere*. Es van usar altre formes d'adaptació [*genre* Llull, tres cites *AlcM*] del mot al català, en les diverses accs., tema que no escau a aquest llibre de tractar a fons; gramàticament es digué *gendre* («~ dels noms ---», c. 1390, L. d'Aversó, *Torc.* I, 210-5 etc.), més tard *gènero* («hòmens molt doctes y de molta autoritat y crèdit diuen que sestertius, en *gènero* masculí, val sis diners de Aragó; y en neutre, mil sestèrcios», OPou (*TbPu.*, 1575), id. *DTO.*; 'mena': «algun altre de aquest *gènero*, home de aqueix *gènero*, coses de mateix *gènero*», Lacav.; comercialment: «la restant muralla de mar --- és un llarc passeig per la gent de peu ---, sent sota los magatzems de varies mercaderies: de garrofes, pells, grans y altres

gèneros, fins a finir al descenso a la Plassa Palàcio», B. de Maldà (*Exc.*, p. 2); cap a 1900 es vaciava entre *genre* i *gènere* (1909, Vogel), *gènere* consagrat per la reforma Fabra (DOrt.). *Genèric* [Lacav., «communis»]. *Congènere*.

Amb el sentit de 'generació' s'ha usat una forma femenina *gènera* (que podria resultar d'una aplicació semiculta del pl. ll. neutre *genēra*): no n'hi ha notícia fins a algun escr. Renaix barceloní (no Lab. 1839-88; sí Vogel 1909): «nostra general dispersió --- tan sobtada va ésser, que ni se'ns donà 'l temps de muntar la *gènera* que devia succehir-nos», Pons Mass. (*La Colla del Carrer*, records barc. de 1868-76, publ. 1887, VII, p. 67), també els versaires JCollèll 1894 (*AlcM*) i Ll. Riber; «entre les *gèneras* vingudes de mig segle a esta part», «en l'actual *gènera* ---», Careta, *Dicc. de Barbrismes*, 1905, pp. xi i xiii (llavors ben poc divulgat, car Àngel Sallent, ho anotà com a cosa poc usual al marge de l'ex. que posseeixo); «l'escaleta --- esmusada pel refrec de peus d'innúmeres *gèneres*», VCatalà (*Lenin*, p. 974).

En realitat, però, la forma verament viva és *generè*, que encara que estranya al cat. central és ben usual a tot l'Emp. i Ross.: jo ho havia sentit pronunciat *žəneré* moltíssimes vegades al meu pare (1912 ---), i sempre com a masculí oxíton i amb è sempre oberta; en les seves obres els correctors de les impremtes li ho corregien insistentment (jo mateix, mea culpa!, una vegada) en *gènera* (i algun cop hi va transigir; no estem pas segurs, doncs, que l'empordanesa VCatalà no vagi acceptar també aqueixa imposició en el passatge citat).

El significat és 'generació', cada un dels escalons històrics dels llinatges: l'accepció 'nissaga' la hi atribueix *AlcM* crec per prejudici etimològic (només el floralista de 1876, potser admetent-ho laxament); errada tip. o badada, el gènere femení i la nota de «vulgar» que hi posa. També l'usen molt els rossellonesos, però com que ells no distingeixen -è de -é, llur grafia en -er manca de valor: «les vespres --- del primer *generer*», JSebPons (*Set Sivelles*, p. 118), «plançó cregut etern, quants *generés* / ha revifat ta sana fortalesa!», Pau Berga (*La Mare Terra*, 172). Però la forma real i correcta és *generè* omb e oberta, com ho escrivia ja un assagista dels J. Flo. de 1876 (*DAG.*). *AlcM* dona aquesta forma com a pròpia també de la Garrotxa (de fet crec recordar-la oïda personalment cap a Tortellà). En dono exemples de les obres de Coromines (on n'hi ha encara més), posant *aut.* darrere els que tinc nota d'haver verificat damunt l'autògraf.

«A totes les terres de regadiu hi deu haver un *generè* (*aut.*) com el meu, el *generè* dels que reguen a posta de sol; i no tendria res d'estrany que algun lector amic trobés la clau per explicar-se certs misteris de la seva vida pública en aqueixa que fos també la característica de la pròpia *gènera* <*aut.* al·lusió incitant potser a Salvador Albert etc.?» *Les Gràcies de l'Empordà* (pp. 16-7); «Nació és una certa població que --- ha adquirit un caràcter comú que --- es trasmet d'un *generè* a l'altre damunt vastes extensions de territori»,